

УДК 811.161.2'373.23

В. О. Яцій

ПРО ПОХОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПРИЗВИЩА КЛЕПАЛО

У статті здійснено етимологізацію українського прізвища *Клепало*. На ґрунті апелятивного та пропріального слов'янського матеріалу встановлено праслов'янські витоки досліджуваної особової назви.

Ключові слова: онім, антропонім, особова назва, апелятив, пропріалізація.

Об'єктом наших ономастичних студій стало сучасне українське прізвище *Клепало* (зафіксоване у Львівській обл.) [10 : 133]. Найімовірніше, досліджуваний онім з погляду походження сягає ще праслов'янських часів. Варто зазначити, що існує й чимало спільнокореневих слов'янських особових назв пор., зокрема, безафіксне *Клен* — сучасне прізвище у США [13 : 201], (з іншим формантом) *Клепач* [4 : 691; 5 : 40], (похідне) ст. — рос. *Клепаловъ*, 1698 р. [11 : 628], пол. *Klepadło*, 1698 р., *Klepal*, 1731 р. [14 : 408] тощо. Стосовно схожої структури й семантики пор., наприклад, *Гибало*, *Жигало*, *Стукало*, *Сувало* і под. — українські прізвища.

Проаналізувавши структуру антропоніма *Клепало*, бачимо, що онім співвідносний із відповідним слов'янським апелятивом *клепало*. Як показує нижче проведене дослідження, останній містить віддієслівну семантику й становить собою *nomina instrumenti*.

Засвідчений апелятив *клепало* (< псл. *klepadlo), який, власне, у результаті пізнішої пропріалізації перейшов у сферу онімної лексики [див. наведені вище споріднені особові назви, в основі яких — корінь *Клен-*], має численні лексичні й семантичні аналоги не тільки в українській мові та її територіальних діалектах: (укр. *кленáло* 'молот або молоток для клепання', 'шматок заліза (часто забитий у колоду), на якому клепають що-небудь', 'дерев'яний прилад, яким стукає нічний вартовий або який прив'язують на шию тваринам', (заст.) 'било' [8 : 180], *кленáйло* 'хто клепле' [1 : 458], діал. (карп.) *кленáло* 'жерстяний дзвіночок, який вішають на шию тваринам (вівцям, коровам)' [3 :

150], бойк. *клéпало* ‘бабка’, ‘дзвоник з бляхи’ [6 : 356], гуц. *клéпало* ‘калатало’ [2 : 73] і под.), а й в інших слов’янських мовах, пор., наприклад, д. — рус. *клепало* ‘дошка, у яку вдаряли для скликання на молитву, било’ [9 : 1217], рос. (старе) *клепáло* ‘брехун, наклепник’, блр. *кляпáла* ‘клепало’, пол. *klepadło* ‘киянка’, схв. *клéпало* ‘базіка’, болг. діал. *кленáло* ‘т. с.’ [12 : 7] тощо.

Стає очевидним, що для апелятива *клепало* переважає семантика ‘дошка або якийсь інший предмет, у який вдаряють із певною метою; дзвіночок для тварин’.

Фактичний матеріал (як апелятивний, так і ономастичний) дозволяє стверджувати про віддієслівне походження досліджуваного слова, тобто про його генетичний зв’язок із дієсловом *клепати*. Пор. укр. *кленáти* ‘кувати’, ‘відпускати косу’, ‘бити, дзвонити в стукало’, ‘наговорювати’, ‘говорити нісенітниці’ [7 : 250], яке продовжує насамперед псл. *klepati [докладніше про це див.: 12 : 7–9].

Література

1. Етимологічний словник української мови: В 7 т. / За ред. О. С. Мельничука. — К., 1985. — Т. 2.
2. Жегуц І., Піпаш Ю. Словник гуцульського говору в Закарпатті. — Мюнхен, 2001.
3. Карпатский диалектологический атлас / Сост.: С. Б. Бернштейн, В. М. Иллич-Свитыч, Г. П. Клепикова, Т. В. Попова, В. В. Усачева. — М., 1967.
4. Книга памяти Украины: Кировоградская область / Глав. редколлегия: И. А. Герасимов (Рук.), А. В. Коваль, Р. И. Вишневецкий, Ю. Д. Бедзык, М. Н. Влад и др. — Кировоград, 1995. — Т. 1.
5. Книга скорботи України: Рівненська область: У 6 т. / Гол. ред. І. О. Герасимов. — Рівне, 2003. — Т. 2.
6. Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок: У 2 ч. — К., 1984. — Ч. 1.
7. Словарь української мови / Упоряд. з дод. влас. матеріалу Б. Грінченко. — К., 1908. — Т. 2.
8. Словник української мови: В 11 т. / Гол. ред. І. К. Білодід. — К., 1973. — Т. IV.
9. Срезневский И. И. Материалы для словаря древнерусского языка. — СПб., 1893. — Т. I.
10. Трипачук В. М. Село Дністрик біля витоків Дністра: Нарис історії села. — Львів, 2003.

11. Тупиков Н. М. Словарь древнерусских личных собственных имен. — СПб., 1903.
12. Этимологический словарь славянских языков: Праславянский лексический фонд / Под ред. О. Н. Трубачева. — М., 1983. — Вып. 10.
13. Holutiak-Hallick Stephen P. Jr. Dictionary of Ukrainian Surnames in the United States. — Georgia, 1994.
14. Rymut K. Nazwiska polakow: Słownik historyczno-etymologiczny. — Krakow, 1999. — Т. I.

Яцйй В. А.

О ПРОИСХОЖДЕНИИ УКРАИНСКОЙ ФАМИЛИИ КЛЕПАЛО

*В статье проведено этимологизацию украинской фамилии **Клепало**. На почве апеллятивного и проприального славянского материала установлено праславянские истоки исследуемого личного названия.*

***Ключевые слова:** оним, антропоним, личное имя, апеллятив, проприализация.*

Yatsiy V. A.

ABOUT ORIGIN OF THE UKRAINIAN LAST NAME KLEPALO

*In the article etymologization of the Ukrainian last name **Klepalo** is carried out. On the base of appellative and proper name of Slavic material the ancient Slavic sources of the investigated personal name are set.*

***Key words:** onym, anthroponym, personal name, appellative, proprialization.*